

แบบฟอร์มข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

บทความ/งานวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ชื่อบทความ การศึกษาการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม กรณีศึกษา: ตำบลท่าตะเียบ อำเภอนาทะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ชื่อผู้นำเสนอ คุณนัสศิยานันท์ จานนอก

รหัสบทความ IRD-Conference2022_O_27

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
● หัวข้อผลการวิจัย นำเสนอให้ครบตามวัตถุประสงค์ ที่เขียนมาผลการวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ไม่ปรากฏชัดเจน และผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลเรื่องการรับมือ.... ไม่ชัดเจน และผลเรื่องความปลอดภัย อยู่ในหัวข้อใดของผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ควรเรียบเรียงการนำเสนอให้ชัดเจน ● แก้ไขวิธีการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายบทความ ทั้งในด้านวิธีการเขียนอ้างอิงตามแบบ APA 6 และตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของเอกสาร ● ปรับการใช้ภาษาให้เป็นภาษาทางการ ภาษาเขียน ● ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป ข้อที่ 2 ควรปรับปรุง ให้มีความเป็นเหตุเป็นผลตามหลักวิชาการ หรือปรับข้อเสนอแนะใหม่

แบบฟอร์มข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

บทความ/งานวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ชื่อบทความ การศึกษาการรับมือกับช้างป่าบุกพื้นที่เกษตรกรรม กรณีศึกษา: ตำบลท่าตะเียบ อำเภอนาทะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
Mr. 1234

ชื่อผู้นำเสนอ คุณนัสตียานันท์ จานนอก

รหัสบทความ IRD-Conference2022_O_27

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

- ว่างหมดไป จัดจว. เสนอแนะ
- ทบทวนเอกสารเดิม ให้เพิ่มเติม / สรุปแบบสั้นๆ
- ใช้รูปจากอินเทอร์เน็ตหรือภาพที่ถ่าย

การศึกษาการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม กรณีศึกษา: ตำบลท่าตะเียบ

อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

นัสศิยานันท์ จานนอก¹ รัฐชาติ ทศนัย²

Natsiyanan Channok¹ Rattachart Thatsanai²

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

email: Natsiyanan.chan@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา กฎหมาย ระเบียบ นโยบาย และแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) เพื่อศึกษาลักษณะการรับมือ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าของเกษตรกร 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 8 คนได้แก่ ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และตัวแทนจากเกษตรกรในพื้นที่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) กฎหมาย ระเบียบ นโยบายต่างๆ ส่งผลต่อการรับมือกับปัญหาช้างป่าออกมาบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากกฎหมาย ระเบียบ ต่างๆ ี้อำนาจบังคับกับช้างป่ามากกว่าคนหรือเกษตรกร อีกทั้งชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความรู้ในด้านของกฎหมาย ในส่วนของเจ้าหน้าที่นั้นรู้ในส่วนของกฎหมายว่าจะต้องรับมืออย่างไร ส่วนทางด้านกรเี่ยวยาเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากช้างป่าบุกรุกจะมีมาตรการการเี่ยวยาตามความเสียหายของแต่ละพื้นที่ 2) ลักษณะการรับมือในปัจจุบันส่วนใหญ่เกษตรกรรับมือกันเองตามไร่ตามพื้นที่ของตนเองโดยจะมีการออกไปเฝ้าระวังช้างป่าไม่ให้ลงมาบุกรุกพื้นที่เกษตรของตนในเวลากลางคืน ไปนอนเฝ้าพืชผลทางการเกษตรของตนซึ่งในการไปเฝ้าระวังมีความเสี่ยงมากความปลอดภัยน้อยจึงทำให้ผู้เฝ้าระวังต้องระมัดระวังตนเองสูง ดังนั้นลักษณะการรับมือจึงส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมเป็นอย่างมาก 3) แนวทางในการรับมือในระดับบุคคลทั่วไป ระดับหน่วยงานระดับท้องถิ่น และระดับเจ้าหน้าที่ การรับมือของชาวบ้านจะเป็นการช่วยเหลือตัวเอง ดูแลผลผลิตของตัวเองโดยการศึกษาและสังเกตพฤติกรรมของช้างเอง ใช้ความรู้เท่าที่มีอยู่ในการเฝ้าระวังและช่วยเหลือกันเองในพื้นที่ใกล้เคียง บางคนมีการนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปช่วยในการเฝ้าระวัง ส่วนเจ้าหน้าที่ทำได้เพียงการติดตามช้างและช่วยผลักดันให้ช้างกลับไปสู่ป่าตามที่ชาวบ้านได้แจ้ง แต่ไม่สามารถที่จะช่วยเหลือทุกคนได้ในเวลาที่รวดเร็ว เนื่องจากจำนวนเจ้าหน้าที่มีน้อย และเขตพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบนั้นมีจำนวนมากกว่าจำนวนเจ้าหน้าที่ รวมไปถึงการที่ช้างป่ามีจำนวนมากขึ้นเจ้าหน้าที่จึงไม่สามารถเข้าช่วยเหลือชาวบ้านได้ทันเวลา ข้อเสนอแนะ 1.แนวทางการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม หน่วยงานท้องถิ่นควรมีการจัดการที่เป็นระบบเข้ามามีส่วนร่วมวางแผนงานให้มากขึ้น 2.ด้านกฎหมาย ระเบียบ นโยบายต่างๆ เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมความรู้ในเรื่องนี้ให้กับเกษตรกร เพื่อที่เกษตรกรจะได้ทราบว่าควรรับมือด้านกฎหมายอย่างไร

คำสำคัญ: แนวทางการรับมือ, ช้างป่าบุกรุก, อำเภอท่าตะเียบ

A Study on Coping with Wild Elephants Invading Agricultural Lands Case Study: Tha Takiab Sub-district Tha Takiab District Chachoengsao Province

Natsiyanan Channok¹ Rattachart Thatsanai²

Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

email: Natsiyanan.chan@vru.ac.th

Abstract

The objectives of this research were 1. to study the laws, regulations, policies and guidelines for solving the problem of wild elephant encroachment on agricultural land. Tha Takiab Subdistrict Tha Takiab District Chachoengsao Province 2.To study the nature of coping and factors affecting the coping with wild elephants in agriculture 3. To study the guidelines for dealing with wild elephants encroaching on agricultural land. By collecting data from a total of 8 people, including. Representatives from government agencies Representatives from local officials and representatives from local farmers. is a qualitative research By using a structured interview form. The results showed that. 1) Laws, regulations, and policies greatly affect how to deal with the problem of wild elephants encroaching on agricultural areas. due to law Regulations are more conducive to wild elephants to protect wild elephants than people or farmers. In addition, most villagers have little knowledge of the law. As for the officers, they know the law and know how to deal with them. For the treatment of farmers affected by wild elephant encroachment, there will be remedial measures according to the damage of each area. 2) The nature of coping at present, most farmers cope among themselves in their own fields by having to watch out for wild elephants not to invade their farmland at night and sleep to watch over their agricultural crops. In the surveillance, there is a high risk of safety, so the watchdog has to be very careful. Therefore, the nature of coping has a huge impact on how to deal with wild elephants invading agricultural areas. 3) Guidelines for coping at the general level Local authority level and officer level Dealing with the villagers would be to help themselves. Take care of your own productivity by studying and observing the behavior of the elephants themselves. Use the knowledge you have in surveillance and help each other in the neighborhood. Some people have brought pets to help with surveillance. The authorities could only track the elephants and help push them back to the wild as the villagers had told them. but unable to help everyone in such a quick time because the number of officers is few and the area that has been responsible is more than the number of officials Including the increasing number of wild elephants, the authorities were unable to help the villagers in time. Feedback. 1. Guidelines for dealing with wild elephants encroaching on agricultural land Local agencies should have a systematic management to take part in planning more. 2. In terms of laws, regulations, policies, officials or people involved should provide training on this matter to farmers. so that farmers know how to deal with the law.

Keywords: Guidelines to deal with, wild elephant invasion, Tha Takiab District

บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันมีพื้นฐานสังคมชนบทไทยชาวบ้านล้วนอาศัยพึ่งพาป่าเพื่อปัจจัย 4 ซึ่งได้แก่ แหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และเครื่องนุ่งห่ม ที่มีความสำคัญต่อชีวิตมาเป็นเวลานานแล้ว นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้พึ่งพาน้ำที่มีต้นธารจากป่าเพื่อการเกษตร อาศัยผลผลิตจากป่าเป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากการทำเกษตรกรรม อีกทั้งป่ายังเป็นแหล่งที่มาของความเชื่อ ประเพณี ซึ่งเป็นรากฐานความสัมพันธ์ของชุมชน บทบาทของป่าต่อความอยู่รอดของชุมชนจึงมีมาเนิ่นนานและไม่สามารถแยกจากกันได้ ชุมชนพื้นเมืองหรือกลุ่มชนชาติพันธุ์ และชุมชนท้องถิ่นแทบทุกแห่งมีวัฒนธรรมและวิถีปฏิบัติในการจัดการและดูแลรักษาป่า เช่นความเชื่อเรื่องผีที่ดูแลป่า รักษาต้นน้ำ แบบแผนการใช้ทรัพยากรจากป่าอย่างรู้คุณค่า และมีกฎโอบายในการรักษาความสมบูรณ์ของป่าผ่านทางพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายไปตามภูมิวิเทศและวัฒนธรรมในแต่ละแห่ง (สุนทรวงษ์, 2011) ไม่ว่าชุมชนท้องถิ่นและกลุ่มคนพื้นเมืองจะมีการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งรัฐเองก็มีนโยบายและกฎหมายในการหยุดการทำลายป่าก็ตาม แต่พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยยังมีการลดน้อยถอยลง และการทำลายป่ายังดำรงอยู่ ทั้งนี้ด้วยเหตุปัจจัยทั้งการปฏิบัติ นโยบายและกฎหมายที่ไม่เอื้อและมีความขัดแย้งในตัวเองและการปฏิบัติจริง ในขณะที่กรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้พยายามในการอนุรักษ์และจัดการป่าไม้ เพื่อรักษาขนาดและพื้นที่ของป่า แต่นโยบายในการส่งเสริมพืชเชิงเดี่ยวที่ต้องใช้พื้นที่ขนาดใหญ่และความต้องการของตลาดมีการขยายตัวและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและกระบวนทัศน์ของคนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นยังมีกฎหมายที่ไม่เอื้อและไม่ทันสมัยต่อสถานการณ์ถือเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่น่าไปสู่ความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่กับชุมชน และชุมชนกับสัตว์ป่า โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ในพื้นที่เขตอนุรักษ์ ซึ่งสร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน และทรัพยากรป่าไม้เป็นอย่างมาก (อจชล., 2563)

ปัญหากับช้างป่าในประเทศไทยเกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งรัฐให้สัมปทานทำป่าไม้ทั่วประเทศ ระบบสัมปทานป่าไม้จะป่าจนพรุน ตัดเส้นทางลำลองเชื่อมโยงกันดุจข่ายใยแมงมุมไปสู่แหล่งไม้ พื้นที่ตัดโค่นไม้และเส้นทางลำลองชนลากไม้ นอกจากจะทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหาร ยังชักนำให้เกิดการคุกคาม ทั้งการล่าเอาเนื้อหนัง การจับลูกช้างมาขาย และยังทำให้เกิดการสูญเสียป่าถาวรด้วยการตั้งถิ่นฐานใหม่ในเขตป่า เริ่มจากสองข้างทางลำลองและขยายที่หากินเข้าไปในเขตป่าอย่างรวดเร็ว จนกระทบแหล่งที่อยู่หากินของช้างป่า

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดมากอยู่ที่ป่าตะวันออกแถบเขาอ่างฤๅไน ช้างโขลงใหญ่จะเดินข้ามถนนบ่อย และเมื่อมีรถชนอ้อยผ่าน ช้างก็จะขวางถนนสกัดรถจนไม่ให้ผ่าน จนกว่าจะได้กินอ้อยจนพอใจจึงหลีกทางให้ จนเกิดตำนาน “พิด้วนด่านล้อย” ขึ้นที่นี่ ถึงแม้ประเทศไทยจะปิดสัมปทานป่าไม้ไปตั้งแต่ปี 2531 แต่การบริหารจัดการป่าที่ผิดพลาด ก็มีส่วนสำคัญทำให้ช้างอยู่ในป่าไม่ได้ การปลูกป่าทดแทนสัมปทานและการปลูกสวนป่าด้วยไม้ป่าเศรษฐกิจและไม่โตเร็วที่ช้างกินไม่ได้ ทำให้พืชป่าอาหารช้างลดน้อยลง พืชหญ้าธรรมชาติแทบทั้งหมดกลายเป็นแปลงปลูกป่า อีกทั้งการก่อสร้างอาคารสำนักงานและสิ่งก่อสร้างของหน่วยราชการต่างๆ ในป่า รวมทั้งเขื่อนและอ่างเก็บน้ำขนาดกลางและขนาดใหญ่ เหล่านี้ล้วนกระทบต่อช้างป่า ทำให้พื้นที่กิจกรรมทางสังคมของช้างทั้งการรวมโขลงและการแยกฝูงทั้งหมดไปด้วย (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน, 2563)

สัตว์ป่าในพื้นที่ที่มีโอกาสสืบพันธุ์และขยายพันธุ์ตาม ธรรมชาติได้มากขึ้น ทำให้สัตว์ป่าบางส่วนได้มีโอกาสกระจายจำนวนออกไปในท้องที่แหล่งอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกับเขตรักษาพันธุ์-สัตว์ป่า การกำหนดให้มีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สืบเนื่องมาจากการที่สัตว์ป่าจะสามารถดำรงชีพและสืบเชื้อสายต่อไปได้ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งน้ำ แหล่งอาหาร แหล่งหลบภัย ป่าไม้เป็นแหล่งกำเนิดปัจจัยดังกล่าว ซึ่งดูยิ่งจะเพิ่มพูนความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อสัตว์ป่า เมื่อป่าไม้ถูกทำลายลงสัตว์ป่าก็ต้องต่อสู้กันเพื่อแย่งแย่งแหล่งน้ำ แหล่งอาหารที่มีจำกัด ทำให้สัตว์ป่ามีสุขภาพอ่อนแอและล้มตายไปมาก ขณะเดียวกันมนุษย์มีการพัฒนาอาวุธปืนและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้สำหรับการล่าสัตว์ป่าให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เหล่านี้เป็นสาเหตุให้สัตว์ป่าถูกทำลายไปได้โดยง่าย แต่อย่างไรก็ตามยังมีสัตว์ป่าบางส่วนออกมาหากินนอกพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า คือ ช้างป่า ช้างถือเป็นสัตว์ประจำชาติของไทย และมีจำนวนมากช้างป่าในประเทศไทยกระจายตัวอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทั้งหมด 69 แห่งจากทั้งหมด 189 แห่ง ด้วยเพราะว่าการจะอนุรักษ์ป่าไม้สัตว์ป่าให้ยั่งยืนนั้น จะต้องรักษาพื้นที่ให้มีขนาดติดต่อกันเป็นผืนใหญ่ที่สุดเพื่อความมั่นคงของระบบนิเวศน์ การแบ่งซอยพื้นที่ป่าเป็นส่วนเล็กส่วนน้อย จะก่อให้เกิด ผลกระทบต่อป่าและสัตว์ป่า

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน ได้รับการจัดตั้งและดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2520 ขณะนั้นมีพื้นที่ประมาณ 100 ตารางกิโลเมตร ในท้องที่จังหวัดฉะเชิงเทรา และชลบุรี ต่อมามีการผนวกพื้นที่เข้ากับป่ารอยต่อ 5 จังหวัด เมื่อ พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2544 ทำให้ปัจจุบันครอบคลุมพื้นที่ 1,079 ตารางกิโลเมตร อยู่ในพื้นที่จังหวัด ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี

และสระแก้ว ดังนั้นป่า 100 ตารางกิโลเมตรแรกเริ่มที่เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไนจึงเป็น “ป่าโบราณ” ของสังคมป่าที่ราบในพื้นที่ภาคตะวันออกที่หลงเหลืออยู่ ป่าโบราณนี้มีการรบกวนจากมนุษย์น้อยมาก เนื่องจากมีการกันพื้นที่ไว้เป็นป่าอนุรักษ์ในช่วงที่สังคมมนุษย์ยังเข้ามาไม่ถึง แม้แต่สถานที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในขณะนั้นยังตั้งอยู่ห่างจากแนวเขตประมาณ 25 กิโลเมตร บริเวณที่ปัจจุบันนี้คือ สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่ากระบกคู่ สภาพป่าของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไนในปัจจุบันเป็นป่าดิบแล้งกว่า ร้อยละ 90 ของพื้นที่ทั้งหมด ที่เหลือเป็นป่าเบญจพรรณ (สำนักงานมูลนิธิอนุรักษ์ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด , 2010)

บริบทพื้นที่ท่าตะเกราบ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบใช้ในการทำการเกษตร และเป็นที่พื้นที่ราบป่าไม้อยู่เขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน สภาพดินอุดมสมบูรณ์เหมาะสมในการทำการเกษตร มีอ่างเก็บน้ำคลองสิียดขนาดใหญ่ใช้เพื่อการชลประทาน ประชาชนส่วนใหญ่จึงมีอาชีพทำเกษตรกรรม เกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ยาพารา สับปะรด ข้าวโพด และพืชผัก เป็นต้น เมื่อในพื้นที่มีการทำการเกษตรเยอะจึงทำให้ภัยคุกคามของช้างป่า นั่นก็คือ แหล่งที่อยู่อาศัยของช้างป่าลดลง สาเหตุหนึ่งมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรมนุษย์และพื้นที่เกษตรกรรมทำให้พื้นที่ป่าลดลงไป 1.87% (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560). ในช่วงปี พ.ศ. 2552-2556 เทียบได้กับพื้นที่ 5 เท่าของกรุงเทพมหานคร ในบางพื้นที่ จำนวนประชากรช้างก็ลดลงทั้งจากการถูกล่าเพื่อเอางาหรือจับช้างออกมาจากป่าเพื่อใช้งาน นอกจากนี้ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างในประเทศไทยก็ให้เห็นมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามข่าว เช่น ช้างป่าทำร้ายคนในสวนยางพารา จังหวัดกาญจนบุรี ช้างป่าดักปล้นอ้อยริมถนนสายฉะเชิงเทรา-วังน้ำเย็น หรือช้างป่าถูกรั้วไฟฟ้าช็อตตายคาไร่สับปะรด โดยรวมแล้วจะเห็นว่า แม้ว่ามีความพยายามในการอนุรักษ์ช้างป่าอยู่ไม่ว่าจะเป็นกาเพิ่มกำลังเจ้าหน้าที่ลาดตระเวน หรือการให้ความรู้และข้อปฏิบัติตัวเมื่อเจอช้างให้กับประชาชนแล้ว แต่ปัญหายังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน ในขณะเดียวกันทรัพยากรทางธรรมชาติในเขตเขาอ่างฤๅไนมีลดน้อยลงประจวบเหมาะจะมีประชากรช้างเพิ่มขึ้น จึงทำให้ช้างป่าออกมาบุกรุกหากินในพื้นที่การเกษตรของชาวบ้านทำให้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก เมื่อด้วยผู้วิจัยเป็นคนในพื้นที่ ต.ท่าตะเกราบ อ.ท่าตะเกราบ จ.ฉะเชิงเทรา เหมือนกันจึงทำให้ได้ทราบถึงปัญหาเหล่านี้และยังได้รับผลกระทบจากการที่ช้างป่าออกมาบุกรุกพื้นที่การเกษตรอีกด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้วผู้วิจัยพบว่ายังมีสัตว์ป่าหรือช้างป่าจากพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าออกมาหากินหรือบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของชุมชนและประชาชน ด้วยภาพรวมของจำนวนช้างป่าในพื้นที่อนุรักษ์หลายพื้นที่โดยเฉพาะเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน จังหวัดฉะเชิงเทรา มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในขณะที่แหล่งอาหารตามธรรมชาติลดน้อยลง ทำให้ช้างขาดแคลนอาหาร จึงต้องออกมาหากินนอกเขตพื้นที่ป่า กัดกินพืชผลทางการเกษตรหรือทำร้ายคนในชุมชน สร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินและก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่อย่างมาก ผู้วิจัยจึงต้องการจะศึกษาการรับมือกับปัญหาช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ในพื้นที่ ต.ท่าตะเกราบ อ.ท่าตะเกราบ จ.ฉะเชิงเทรา

ภาพที่ 1 ภาพช้างป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา กฎหมาย ระเบียบ นโยบาย และแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาลักษณะการรับมือ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ความหมายการอนุรักษ์

วิชัย เทียนน้อย กล่าวว่า การอนุรักษ์หมายถึง การนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาให้เกิดประโยชน์ และยืดอายุการใช้งานให้ได้นานที่สุด

อำนาจ เจริญศิลป์ กล่าวว่า การอนุรักษ์ คือ การสงวนรักษา หมายถึงการใช้การระวังรักษาทรัพยากรด้วยวิธีที่ฉลาด และเกิดประโยชน์มากที่สุด

เกษม จันทรแก้ว กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การเก็บรักษา สงวนซ่อมแซมปรับปรุง และใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อจะได้เอื้ออำนวยให้คุณภาพสูงในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไป หรืออีกความหมายก็คือ การใช้ตามความต้องการและต้องประหยัดเพื่ออนาคต

สรุปได้ว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อไว้ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ โดยการนำไปใช้ประโยชน์นั้น จะต้องมีความคุ้มค่าและสูญเสียทรัพยากรน้อยที่สุด

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครอง คือ พระราชบัญญัติ สำหรับรักษาช้างป่า พระพุทธศักราช 2464 มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมาธิปัตย์ศรีสินทร มหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้า ฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ตามพระราชประเพณีและพระราชกำหนดกฎหมายที่มี สืบมาแต่โบราณ ย่อมถือว่าบรรดาช้างป่าทั้งสิ้น คือที่เรียกว่าช้างโหล่งกดี หรือช้างเถื่อนกดี ซึ่งมีอยู่ในพระราชอาณาจักรนับว่าเป็นของหลวงสำหรับ แผ่นดิน ผู้ใดจะจับไปใช้สอย ต้องขออนุญาตต่อรัฐบาล และต้องแบ่งช้างที่ จับได้ให้เป็นช้างหัวป่าสำหรับใช้ราชการแผ่นดิน จึงจะจับช้างป่าไปใช้สอยได้ และถ้าผู้ใดทำอันตรายช้างป่าด้วยประการใด ๆ ย่อมมีโทษตามกฎหมายเป็น ธรรมเนียมสืบมาและบัดนี้ได้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า มีผู้ขออนุญาตจับช้างป่า มากขึ้นกว่าแต่ก่อน และผู้ที่จับบางทีไม่มีกำลังพอที่จะเลี้ยงรักษาไว้ได้ทำให้ ช้างล้มตายเสียก็มี ทั้งมีคนร้ายลอบทำอันตรายแก่ช้างพลายที่มีงาเพื่อนำงา ไปขายเป็นประโยชน์เสียก็มาก เป็นเหตุให้ช้างป่าลดจำนวนน้อยลงกว่าแต่ก่อน จึงทรงพระราชดำริว่า ช้างเป็นสัตว์ที่มีประโยชน์ใช้เป็นกำลังพาหนะได้ หลายนอย่าง สมควรจะต้องแก้ไขพระราชบัญญัติเดิม ตราพระราชบัญญัติใหม่ ขึ้นไว้เพื่อให้เหมาะแก่กาลสมัยสำหรับการจับ และการป้องกันอันตรายแก่ช้างป่า ทั้งบำรุงพันธุ์ช้างป่าในพระราชอาณาจักรให้เจริญขึ้นด้วย จึงทรง พระมหากรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตราพระราชบัญญัติไว้สืบไป (พระราชบัญญัติ, ม.ป.ป.)

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับการบริหารทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งจะเกี่ยวเนื่องในเรื่องที่ต้องคุ้มครอง พื้นฟู และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรจากธรรมชาติ การดูแลรักษาที่สาธารณะ การ บำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ ทางระบายน้ำ และการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยกรณี การดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมาย ซึ่งหมายถึงเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 และ เขตอนุรักษ์ป่าชายเลน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องประสานให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2560)

ทฤษฎีการทำการเกษตร ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ทำการเกษตร 130.28 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.62 ของพื้นที่ทั้งหมดซึ่งมีอยู่ประมาณ 320.7 ล้านไร่ ในจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรดังกล่าวเป็นพื้นที่นาประมาณ 63.4 ล้านไร่ โดยแต่ละปีปลูกข้าวนาปีประมาณ 57 ล้านไร่ และข้าวนาปรัง 11 ล้านไร่ สำหรับพื้นที่พืชไร่มีประมาณ 27.5 ล้านไร่ พื้นที่ไม้ผลยืนต้น 27.7 ล้านไร่ ที่เหลือเป็นพืชอื่นๆ ไทยเป็นประเทศผู้ผลิตอาหารที่สำคัญรายใหญ่ของโลก เช่น ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน อ้อย และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อีกทั้งยังเป็นประเทศผู้ส่งออกอันดับหนึ่งของโลก ในสินค้าอาหารที่สำคัญได้แก่ข้าว มันสำปะหลัง และผลไม้ ขณะที่วิวัฒนาการของฐานการผลิตการเกษตรของประเทศไทย ในระยะแรกเป็นการขยายตัวโดยเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานเป็นปัจจัยหลักในกระบวนการผลิตก่อนที่จะปรับตัวสู่การใช้ปัจจัยประกอบด้านเงินทุน เทคโนโลยี และองค์ความรู้ในกระบวนการผลิตตามสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ปัจจุบันการทำเกษตรของไทย เดินอยู่บน 2 แนวทางคือเกษตรแบบดั้งเดิมเพื่อดำรงชีวิต และเกษตรก้าวหน้าเพื่อค้าขาย อาชีพ เติลลันท์. (2554).

ป่ารอยต่อ 5 จังหวัด ภาคตะวันออกเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน ป่ารอยต่อ 5 จังหวัด เป็นผืนป่าที่มีความสำคัญ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ ความหลากหลายทางชีวภาพ นับเป็นป่าผืนใหญ่ที่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก โดยอยู่ บริเวณตอนกลางของภาคตะวันออก มีอาณาเขตรอบคลุมติดต่อกันถึง 5 จังหวัด คือ จังหวัด ฉะเชิงเทรา สระแก้ว จันทบุรี ระยอง และชลบุรี คิดเป็นเนื้อที่กว่า 1 ล้าน 2 แสนไร่ พื้นที่ป่าผืนนี้เคยอุดมไปด้วยพันธุ์ไม้และสัตว์ป่านานาพันธุ์ ถือได้ว่าเป็นป่าดงดิบลุ่มต่ำที่ไม่ผลัดใบ มีระดับความสูง 55 – 330 เมตร จากระดับน้ำทะเล ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพมากแห่งหนึ่งของไทย เป็นพื้นที่ป่าเชื่อมต่อระหว่างระบบนิเวศภาคกลางกับ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงมีความหลากหลายทางชีวภาพมากมายและพิเศษกว่าป่าอื่นๆในภาค ตะวันออกของประเทศไทย เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ไม่น้อยกว่า 346 ชนิด จาก 255 สกุล ใน 104 วงศ์แยกเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 57 ชนิด นก 201 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 17 ชนิด สัตว์ เลื้อยคลาน 48 ชนิด และ ปลา 24 ชนิด ที่สำคัญ ได้แก่ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ อาทิ ช้างป่า กระทิง วัวแดง เก้ง กวาง สัตว์จำพวกนก และสัตว์อื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก จึงถือเป็นแหล่งรวม พันธุกรรมสัตว์ป่าที่สำคัญของประเทศอีกแห่งหนึ่ง (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน, 2563)

แนวทางการรับมือกับปัญหาช้างป่าบุกพื้นที่เกษตรกรรม ชาวบ้านพยายามกันไม่ให้ช้างเข้ามากินพืชไร่ จึงมีการล้อมรั้วและใช้ ไฟฟ้าขนาด 220 โวลต์ ช็อตช้างเสียชีวิต ซึ่งจากการเก็บข้อมูลสาเหตุการที่ช้างเสียชีวิต ได้แก่ ตายเอง โดยธรรมชาติ ถูกไฟฟ้าช็อตและถูกยิงตาย จึงมีการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าด้วยการจัดเจ้าหน้าที่เข้าไปติดตามช้าง เนื่องจากถ้าช้างเข้าไปกินพืชผลของชาวบ้าน ชาวบ้านก็จะแจ้งผู้นำชุมชน และผู้นำชุมชน ก็ประสานมายังเจ้าหน้าที่เข้าไปติดตามช้างออกมาจากพื้นที่ ต่อมาได้มีการเริ่มแก้ปัญหาระยะยาวด้วยการทำโปงเทียม ทำแหล่งอาหาร ทุ่งหญ้าให้ ช้าง และล่าสุดทำ คูกันช้าง (การจัดทำคูกันช้าง เป็นอีกหนึ่งวิธีที่หลายประเทศได้นำไปใช้ในการจัดการ พื้นที่อนุรักษ์เพื่อแก้ไขและบรรเทาปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างคนและสัตว์ป่าขนาดใหญ่ เช่น ช้างป่า โดยใช้วิธีการขุดคูกันตามแนวเขตป่าอนุรักษ์เพื่อป้องกันไม่ให้ช้างป่าออกนอกพื้นที่ ภายใต้ แนวคิดและหลักการพื้นฐานเบื้องต้น คือต้องทำแนวคูที่กว้างและลึกพอจนช้างไม่สามารถที่จะข้ามผ่านไปได้) ซึ่งเป็นความต้องการของชาวบ้าน เนื่องจากผู้นำชุมชนประชุมกับชาวบ้าน และเริ่มทำคูกันช้าง ครั้งแรกประมาณ 14 กิโลเมตร ทางด้านทิศเหนือบริเวณเขาตะกรับ จังหวัดสระแก้ว ผลปรากฏว่า ในช่วง แรกทำให้ช้างไม่ออกมาในช่วง 14 กิโลเมตรนี้ แต่ไปออกช่วงอื่นจึงต้องทำต่อไป โดยในจังหวัดฉะเชิงเทรา ขุดคูกันช้างไปแล้วประมาณ 230 กิโลเมตร และจังหวัดสระแก้วประมาณ 99 กิโลเมตร จังหวัดจันทบุรี ประมาณ 90 กิโลเมตร จังหวัดชลบุรีประมาณ 33 กิโลเมตร และ จังหวัดระยองซึ่งกำลังดำเนินการ อย่างไร ก็ตามการสร้างคูกันช้างต้องมีขนาดกว้างอย่างน้อย 3 เมตร และลึกอย่างน้อย 2.50 เมตรขึ้นไป และด้าน นอกต้องชัน ส่วนด้านในต้องลาด แต่ไม่ว่าจะทำการใดก็ได้ผลไม่ถึงร้อยละ 100 เพราะช้างมีการเรียนรู้ตลอดเวลาในการข้ามสิ่งกีดขวางที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นรั้วไฟฟ้า รั้วลวดหนาม คูกันช้าง แนวต้นไม้ แต่ช่วยให้ ความถี่ในการออกมานอกป่าน้อยลง นอกจากนี้ยังมีหลายส่วนราชการ และ ภาคเอกชนต่าง ๆ เข้ามาร่วมช่วยกันทำแหล่งอาหารช้าง หรือนักเรียนนักศึกษาที่มีจิตอาสาช่วยทำโปง ช้างและสร้างฝาย พื้นที่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไนมีช้างจำนวนมากกว่า 424ตัว พบว่ามี อัตราส่วนการขยายพันธุ์ อยู่ที่ร้อยละ 7 ต่อปี เฉลี่ย 1 ปี จะมีช้างเกิดใหม่ประมาณ 35 ตัว และอีก 2 ปี ช้างหน้า (พ.ศ.2563) จำนวนช้างในป่าแห่งนี้จะมีเกินกว่าที่พื้นที่ป่าจะรองรับได้ (แก้วตาธนวัฒนา, 2563)

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ขอบเขตการศึกษา การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อการศึกษาการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม กรณีศึกษา: ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Interviewing key informant) คือ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานและมีประสบการณ์ในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม จำนวน 8 คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มได้แก่ 1) ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐจำนวน 3 คนได้แก่ 1.ตัวแทนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน 2.ตัวแทนเจ้าหน้าที่อนุรักษ์ช้างป่า 3. ตัวแทนสำนักงานเกษตรอำเภอท่าตะเียบ 2) ตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นจำนวน 2 คนได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน 2 หมู่ 3) ตัวแทนจากเกษตรกรในพื้นที่จำนวน 3 คนได้แก่ เกษตรกรในพื้นที่ โดยมีระยะเวลาการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน - 30 กันยายน 2564

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีการออกแบบแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งคำถามเป็นคำถามปลายเปิด ประกอบไปด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นสัมภาษณ์ที่ 1 สถานการณ์ช้างป่าที่ออกมาบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประเด็นสัมภาษณ์ที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประเด็นสัมภาษณ์ที่ 3 ความปลอดภัยของประชาชนในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประเด็นสัมภาษณ์ที่ 4 แนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) 2) การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) แบบไม่ใช้ทฤษฎี การสังเคราะห์ข้อมูล ทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากบทสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เป้าหมายผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวข้องกับการแนวทางการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรานำมาสรุปสาระสำคัญ ประเด็นความคิดเห็น และข้อความสำคัญขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องหรือส่งผลต่อการพัฒนาแนวทางหรือรูปแบบการรับมือกับช้างป่าประกอบกับการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทของการวิจัยแล้วเปรียบเทียบตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุและตัวแปรตาม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแนวทางหรือรูปแบบการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม กรณีศึกษา: ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม กรณีศึกษา: ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา แบ่งออกเป็น 4 ประเด็นดังต่อไปนี้ 1) สถานการณ์ช้างป่าที่ออกมาบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา 3) ความปลอดภัยของประชาชนในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา 4) แนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

1 สถานการณ์ช้างป่าที่ออกมาบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาของช้างป่าในการบุกรุกพื้นที่การเกษตรของชาวบ้านเริ่มมีปัญหานักมาประมาณ 5-6 ปีแล้ว โดยเป็นการสร้างปัญหาให้กับชาวบ้านในเขตพื้นที่มากขึ้น โดยเฉพาะการดำรงชีวิตของชาวบ้านเป็นไปในทางที่ลำบากมากขึ้น รายได้ทั้งหมดวนเวียนภายในครอบครัวขาดหายไป เพราะปัจจุบันชาวบ้านไม่สามารถปลูกพืชล้มลุกได้เหมือนเมื่อก่อน ต้องหันมาปลูกพืชที่ไม่ต้องเฝ้า เช่น การปลูกต้นยูคาลิปตัส ปัจจุบันมีช้างป่าที่ออกมาหาอาหารภายนอกป่าอย่างต่อเนื่อง และมีการกระจายตัวของช้างป่าไปนอกเขตพื้นที่ป่าเรื่อยๆเป็นจำนวนมาก บางครั้งออกมาเดินผ่านไม่ทำลายบางครั้งออกมาทำลายข้าวของทางการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ สาเหตุของการเกิดขึ้นของการบุกรุกพื้นที่จากช้างป่า อาจเกิดจากอาหารในพื้นที่หากินเดิมลดน้อยลง และอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญเกิดจากการแก้ไขปัญหาจากทางภาครัฐที่ไม่ตรงจุด แต่แรกภาครัฐได้มีการแก้ไขปัญหาจริงโดยการสร้างป่าเพิ่มมากขึ้น แต่เป็นการสร้างป่าโดยการปลูกพืชไม้

ชนิดไม้หนาม ซึ่งช้างไม่สามารถหากินได้ เลยทำให้ช้างป่าต้องออกมาหากินนอกเขตพื้นที่ป่าซึ่งเป็นแปลงผลผลิตของชาวบ้าน การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรช้างป่าจากประสบการณ์ที่ได้ฟังและเข้าร่วม การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรช้างป่า คิดว่าไม่สามารถแก้ไขได้ เพราะเราไม่สามารถที่จะไปจำกัดจำนวนช้างได้ และไม่สามารถที่จะทำหมันช้างป่าได้ทั้งหมด

2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการสัมภาษณ์คำตอบมีความคล้ายกันจึงได้ยกตัวอย่างของผู้นำชุมชนทั้ง 2 หมู่บ้าน มาเนื่องจากมีความชัดเจนดังต่อไปนี้ ผลกระทบในการรับมือกับช้างป่าเกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนช้าง ส่งผลกระทบต่อคนช้างมาก เพราะในปัจจุบันจำนวนช้างป่าในแต่ละชุดมีจำนวนมากถึง 30-40 ตัว/ชุด รวมกันแล้วประมาณ 60-100 ตัว ความรู้ความเข้าใจด้านของกฎหมาย ระเบียบ นโยบายเกี่ยวกับช้างส่งผลกระทบต่อรับมือ ในด้านของกฎหมายจะเกิดปัญหาแน่นอนในส่วนของชาวบ้าน เพราะไม่ค่อยมีความรู้ในด้านของกฎหมาย แต่ในส่วนของเจ้าหน้าที่นั้นย่อมรู้ในส่วนของกฎหมาย ในด้านการรับมือกฎหมายจึงเป็นปัญหาในเรื่องของกฎระเบียบจึงทำอะไรไม่ได้เพราะมีกฎหมายคอยควบคุม การมีส่วนร่วมระหว่างเกษตรกรกับหน่วยงาน ในส่วนของชาวบ้านที่ทำได้คือการปรับเปลี่ยนอาชีพ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปลูกหรือปรับเปลี่ยนพืช เช่นการเปลี่ยนมาปลูกต้นยูคาลิปตัส แต่ความเป็นอยู่ก็ยังลำบากเหมือนเดิม ผลกระทบของชนิดพืชการเกษตร ชาวบ้านไม่สามารถปลูกพืชล้มลุกได้ และพืชที่ชาวบ้านปลูกแล้วได้รับผลกระทบที่สุดคือ มันสำปะหลัง ข้าว จึงมีการปรับเปลี่ยนพืชเพราะถ้าไม่ปรับก็เหมือนเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ให้กับเจ้าหน้าที่ไปด้วย ส่วนพื้นที่ในการทำเกษตร ช้างเป็นสัตว์ที่มีขนาดตัวที่ค่อนข้างใหญ่ จึงไม่สามารถที่จะควบคุมพื้นที่หรือไม่สามารถบังคับการเดินทางได้ ดังนั้น จึงยากในการรับมือ การขยายถนนไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือส่งผลกระทบต่อรับมือจากช้างป่า ปัญหาที่ส่งผลกระทบเลยคือการสร้างอาหารที่ช้างกินไปและสร้างอาหารที่ไม่ตรงจุด เช่น การปลูกต้นไม้ชนิดที่มีหนามซึ่งช้างไม่สามารถกินได้

3 ความปลอดภัยของประชาชนในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดส่วนใหญ่เห็นว่า ความปลอดภัยในการรับมือไม่มีความปลอดภัยเลยในส่วนของเกษตรกรในพื้นที่ ความปลอดภัยไม่มีเลยสำหรับเกษตรกรเพราะไม่สามารถรู้ได้เลยว่าช้างจะออกมาเวลาไหน ทางไหน ยิ่งในปัจจุบันช้างป่ามีพฤติกรรมที่รุนแรงมากเมื่อเทียบกับเมื่อก่อน มีการทำร้ายคน ยิ่งสำหรับผู้สูงอายุที่ยังต้องเฝ้าพืชผลทางการเกษตรของตัวเองแล้วยิ่งอันตรายมาก ความเป็นอยู่ของชาวบ้านในพื้นที่ ชาวบ้านต้องอยู่ด้วยความหวาดระแวง ความลำบาก บางคนในช่วงเวลากลางวันต้องออกทำงานเพื่อหาเงินมาใช้จ่ายภายในครอบครัว กลางคืนต้องเฝ้าผลผลิตที่ไร่ของตัวเอง แต่ต้องทำเพราะผลผลิตคือเงินก้อนที่ชาวบ้านจะต้องนำไปใช้หนี้ที่มีการกู้มาจากที่ต่างๆ เพื่อนำมาใช้จ่ายหนี้เงิน ความปลอดภัยในการเฝ้าระวัง ความปลอดภัยในส่วนของชาวบ้านไม่มีเลยเพราะชาวบ้านบางคนไม่ได้มีความรู้ในส่วนของกาเฝ้าระวัง เมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ชาวบ้านไม่สามารถคุมสติและหาทางแก้ไขปัญหาได้เพราะจะใช้อาวุธก็ไม่ได้เนื่องจากช้างคือสัตว์บ้านคู่เมืองที่มีกฎหมายคุ้มครองอยู่ ในส่วนของเจ้าหน้าที่นั้นอาจจะมีความปลอดภัยอยู่บ้างเพราะถือว่ามีอาวุธติดตัวสามารถเฝ้าระวังและสามารถแก้ไขสถานการณ์เมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน แต่ก็ยังอันตรายระดับหนึ่งเช่นกันเพราะช้างเป็นสัตว์มีขนาดตัวที่ใหญ่ยากที่จะเอาตัวรอดได้ในระยะใกล้ ความปลอดภัยในการออกไปทำการเกษตรกลางคืน การที่ชาวบ้านออกทำงานในเวลากลางคืนมีความเสี่ยงค่อนข้างสูงมากเพราะเป็นเวลาที่ช้างออกหากิน และความมืดจึงเป็นปัญหาให้กับชาวบ้านในการมองเห็นและการหนีเอาตัวรอด ความปลอดภัยจึงน้อยมากต่อชาวบ้านที่ทำงานในเวลากลางคืน

4 แนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทุกคนส่วนใหญ่เห็นว่า แนวการรับมือกับช้างป่าบุกรุกระดับบุคคล การรับมือของชาวบ้านก็จะเป็นการช่วยเหลือตัวเอง ดูแลผลผลิตของตัวเองโดยการศึกษาและสังเกตพฤติกรรมของช้างเอง ใช้ความรู้เท่าที่มีอยู่ในการเฝ้าระวังและช่วยเหลือกันเองในพื้นที่ใกล้เคียง บางคนมีการนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปช่วยในการเฝ้าระวัง เช่น สุนัข เพราะสุนัขเป็นสัตว์ที่มีจุกที่ไต่กลิ่นดีมาก และหูที่ได้ยินไกลกว่าคน แพะ เพราะแพะเป็นสัตว์ที่เมื่อเจออะไรผิดปกติหรือเจออะไรผิดปกติจะส่งเสียงร้องที่ดังมาก แนวทางการรับมือระดับหน่วยงานระดับท้องถิ่น ปัจจุบันยังไม่เห็นการรับมือหรือการแก้ไขที่มาจากหน่วยงานในการแก้ไขปัญหา จะพบเพียงแค่วันที่เกิดเหตุการณ์ขึ้น เช่น ช้างเสียชีวิต หรือคนเสียชีวิตจากการทำร้ายจากช้าง จะมีก็แค่เพียงแค่การช่วยเหลือในส่วนของเงินเยียวยาจากผลผลิตที่ได้รับความเสียหายจากช้างป่า ถึงไม่มากแต่ก็ดีกว่าไม่ได้อะไรเลย และแนวทางการรับมือของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ทำได้เพียงติดตามช้างและช่วยผลักดันให้ช้างกลับไปสู่ป่าตามที่

ชาวบ้านได้แจ้ง แต่ก็ไม่สามารถที่จะช่วยเหลือทุกคนได้ในเวลาที่รวดเร็ว เนื่องจากจำนวนเจ้าหน้าที่มีน้อย และเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบนั้นมีจำนวนมากกว่าจำนวนเจ้าหน้าที่ รวมไปถึงการที่ช้างป่ามีจำนวนมากขึ้นเจ้าหน้าที่จึงไม่สามารถเข้าช่วยเหลือชาวบ้านได้ทันเวลา

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ศึกษา กฎหมาย ระเบียบ นโยบาย และแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาได้ว่า กฎหมาย ระเบียบ นโยบายต่างๆ ส่งผลต่อการรับมือกับปัญหาช้างป่าออกมาบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากกฎหมาย ระเบียบต่างๆ เอื้อต่อช้างป่าคุ้มครองช้างป่ามากกว่าคนหรือเกษตรกร อีกทั้งชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความรู้ในด้านของกฎหมาย ในส่วนของเจ้าหน้าที่นั้นย่อมรู้ในส่วนกฎหมายรู้ว่าจะต้องรับมืออย่างไร จึงอยากจะให้มีการจัดอบรมให้รับเกษตรกรเพื่อที่จะได้ทราบถึงข้อกฎหมาย ระเบียบต่างๆ ในการรับมือกับช้างป่า ส่วนทางด้านการศึกษาเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากช้างป่าบุกรุกจะมีมาตรการการเยียวยาตามความเสียหายของแต่ละพื้นที่

จากการศึกษาในครั้งนี้ได้พบประเด็นที่น่าสนใจ บางส่วนมีเนื้อหาที่เหมือนหรือเสริมจากงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน การมีความรู้ทางกฎหมาย ระเบียบ นโยบาย และแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม มีความสำคัญเป็นอย่างมากเนื่องจากเกษตรกรชาวบ้านทั่วไปไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมายทำให้การรับมือเป็นไปค่อนข้างลำบาก และกฎหมาย ระเบียบต่างๆ เอื้อต่อช้างป่าคุ้มครองช้างป่ามากกว่าคนหรือเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองใน (พระราชบัญญัติ, n.d.) เกี่ยวกับการคุ้มครองช้างป่าเอเชียจัดเป็นสัตว์ในกลุ่ม “ใกล้สูญพันธุ์” ตามประกาศขององค์ระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ แต่ในประเทศไทยเองก็มีกฎหมายคุ้มครองช้างป่าด้วยเช่นกัน นั่นคือ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ช้างป่าจัดเป็น “สัตว์ป่าคุ้มครอง” ในบัญชีแนบท้ายกฎกระทรวง ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีข้อห้ามหลัก ๆ คือ ห้ามล่าทั้งในและนอกพื้นที่เขตอนุรักษ์ ห้ามครอบครอง ห้ามเพาะพันธุ์และห้ามทำการค้า ซึ่งรวมทั้งงาและซากของช้างป่าด้วย เว้นแต่จะได้รับอนุญาต หากฝ่าฝืนจะได้รับโทษปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท จำคุกไม่เกิน 4 ปีหรือทั้งจำทั้งปรับ

2. ลักษณะการรับมือ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าของเกษตรกร ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาได้ว่า ลักษณะการรับมือในปัจจุบันส่วนใหญ่เกษตรกรรับมือกันเองตามไร่ตามพื้นที่ของตนเองโดยจะมีการออกไปเฝ้าระวังช้างป่าไม่ให้ลงมาบุกรุกพื้นที่เกษตรของตนในเวลากลางคืนไปนอนเฝ้าพืชผลทางการเกษตรของตนซึ่งในการไปเฝ้าระวังมีความเสี่ยงมากความปลอดภัยน้อยจึงทำให้ผู้เฝ้าระวังต้องระวังตัวตนเองสูง ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือ ได้แก่ 1. พื้นที่ในการทำเกษตร ส่งผลเป็นอย่างมากบางพื้นที่มีพื้นที่มากน้อยไม่เท่ากันทำให้การรับมือค่อนข้างลำบาก 2. พืชที่เกษตรกรปลูก ส่งผลกระทบเป็นอย่างมาก เพราะพืชที่เกษตรกรปลูกส่วนใหญ่เป็นพืชล้มลุก เช่น ข้าวนาปี มันสำปะหลัง สับปะรด เป็นต้น ซึ่งพืชเหล่านี้เป็นพืชที่ช้างป่ากิน จึงส่งผลต่อการรับมือ 3. การบุกรุกทำลายป่า/การขยายถนน ไม่ส่งผลต่อการรับมือเนื่องจากการขยายถนนไม่ได้มีการขยายในเขตป่าหรือใกล้เขตป่า ถึงไม่มีการขยายถนนช้างป่าก็ออกมาหากินนอกเขตป่าเช่นเดิมเพราะเนื่องจากป่าที่อยู่นั้นไม่มีอาหารเพียงพอสำหรับจำนวนช้างป่าในปริมาณมาก 4. การเพิ่มจำนวนของช้างป่า ส่งผลต่อการรับมือเนื่องจากประชากรช้างป่าที่เพิ่มมากขึ้นทำให้แหล่งอาหารในป่าลดน้อยลง จึงทำให้ช้างออกมาหากินนอกเขตป่า ในพื้นที่ของเกษตรกรจึงส่งผลในการรับมือ 5. ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ส่งผลต่อการรับมือเนื่องจากเกษตรกรไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมาย 6. การมีส่วนร่วม ส่งผลต่อการรับมือเนื่องจากถ้าทุกภาคส่วนไม่มีความร่วมมือกันจะทำให้การรับมือค่อนข้างลำบาก

จากการศึกษาในครั้งนี้ได้พบประเด็นที่น่าสนใจ บางส่วนมีเนื้อหาที่เหมือนหรือเสริมจากงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน ลักษณะการรับมือ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าของเกษตรกร ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าของเกษตรกรมีความแตกต่างจากงานวิจัย แก้วตา ธนวัฒนา (2563) การเพิ่มขึ้นของประชากรในชุมชนพวา ในช่วงระยะเวลาดังแต่ พ.ศ. 2537 – พ.ศ. 2562 ที่มีการเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 60 ทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกินส่งผลต่อป่าที่เป็นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของช้างลดลงทำให้ช้างป่าออกมาหากินนอกพื้นที่ป่า และการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนพวาตามระบบเศรษฐกิจทุนนิยมซึ่งแพร่ขยายเข้ามาภายในชุมชนที่เกิดจากการพัฒนาระบบสาธารณสุขโรคของหน่วยงานภาครัฐส่งผลให้วิถีการดำเนินชีวิตของชาวชุมชนพวาเปลี่ยนแปลงไปจากการอาศัยพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิม ไปสู่ความจำเป็นที่ต้องอาศัยปัจจัยการผลิต การดำเนินชีวิตจากภายนอกส่งผลให้ชาวชุมชนพวาต้องขวนขวายหาเงินอันเป็นปัจจัยหลักใน

การจับจ่ายเพื่อสินค้าอุปโภค บริโภคทำให้ต้องมีการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าส่งผลต่อการเผชิญหน้ากันระหว่างคนกับช้าง อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่แตกต่างจากบทความข้างต้นก็เพราะว่าการบุกรุกทำลายป่า/การขยายถนน ไม่ส่งผลต่อการรับมือ เนื่องจากการขยายถนนไม่ได้มีการขยายในเขตป่าหรือใกล้เขตป่า จึงไม่มีการขยายถนนช้างป่าก็ออกหากินนอกเขตป่าเช่นเดิม เพราะเนื่องจากป่าที่อยู่นั้นไม่มีอาหารเพียงพอสำหรับจำนวนช้างในปริมาณมาก

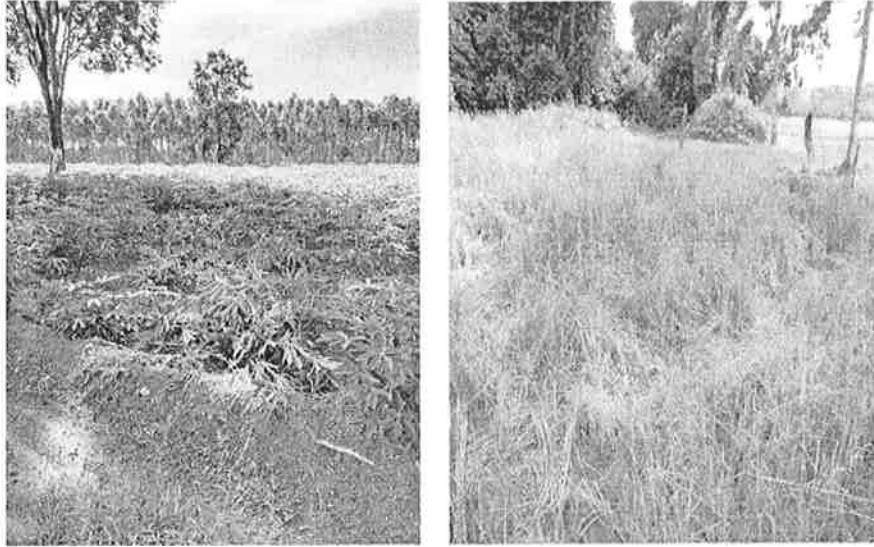
3. ศึกษาแนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาได้ว่า แนวทางในการรับมือ ในปัจจุบันของตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา เกษตรกรมีการรับมือกันเองตามสัญชาตญาณตาม ความรู้ที่มี แนวการรับมือ เช่น การไปเผ่าระวัง การจุดประทัดไล่ เคาะแผ่นเหล็ก เป็นต้น แต่แนวทางไม่มีชัดเจนเท่าที่ควร จึงอยากให้หน่วยงานท้องถิ่นเข้ามีส่วนร่วมให้มากกว่านี้ในการวางแผนปฏิบัติงานการรับมือ เพื่อให้เป็นแนวทางในการรับมือ กับช้างป่าให้กับเกษตรกรได้ทราบว่าจะควรทำอย่างไร

จากการศึกษาในครั้งนี้ได้พบประเด็นที่น่าสนใจ บางส่วนมีเนื้อหาที่ต่างกันในระดับหน่วยงานท้องถิ่นแนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งแนวทางของวิจัยนี้คือปัจจุบันยังไม่เห็นการรับมือหรือการแก้ไขที่มาจาก หน่วยงานในการเข้าแก้ไขปัญหา จะพบเพียงแค่วันที่เกิดเหตุการณ์ขึ้น เช่น ช้างเสียชีวิต หรือคนเสียชีวิตจากการทำร้ายจาก ช้าง จะมีก็เพียงแค่การช่วยเหลือในส่วนของเงินเยียวยาจากผลผลิตที่ได้รับ ความเสียหายจากช้างป่า ถึงไม่มากแต่ก็ยังเข้ามา ช่วย ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (2563) ที่พบว่าการประชุมหารือระหว่างชาวบ้าน เจ้าของที่ป่าไม้ และทหารพราน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นแกนนำ ซึ่งผู้ใหญ่บ้านได้ส่งจดหมายเรียนเชิญชาวบ้านที่มีสำมะโนครัวอยู่ ในพื้นที่ เจ้าของที่ป่าไม้ และทหารพรานให้เข้าร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ และวิธีการในการ แก้ปัญหาช้างป่า นำเอาวิธีการ และความรู้ที่ได้จากการประชุมมาประยุกต์ใช้ ซึ่งดำเนินการทั้งแผนระยะสั้น และระยะยาว ควบคู่กันไป โดยแผนระยะยาวเป็นเรื่องของการปลูกพืชที่ช้างป่าชอบกิน ซึ่งชาวบ้านให้ความมือในการปลูกป่าเพื่อสร้างแหล่ง อาหารให้ช้างเป็นอย่างดี โดยมีผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำแนะนำเรื่องพืชที่ช้างชอบกิน ส่วนแผนระยะสั้นคือมีการสร้างหอคอยเพื่อ สำรวจดูว่ามีช้างป่าบุกเข้ามาในพื้นที่หรือไม่ จากนั้นมีการระดมชาวบ้าน ทหารพราน และเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็น ชาวบ้านมาช่วยกันขับไล่ช้าง

ภาพที่ 2 การเผ่าระวังร่วมกันระหว่าง ชาวบ้านกับ เจ้าหน้าที่ป่าไม้

ที่มา: ภาพถ่ายจากกลุ่มเผ่าระวังช้าง 2564

ภาพที่ 3 ภาพความเสียหายจากช้างป่าบุกรุกพื้นที่ (มันสำปะหลังและข้าวนาปี)

ที่มา: ภาพถ่ายจากมือถือผู้วิจัย 2563

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1.แนวทางการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม หน่วยงานท้องถิ่นควรมีการจัดการที่เป็นระบบเข้ามามีส่วนร่วมวางแผนงานให้มากขึ้น

2.ด้านกฎหมาย ระเบียบ นโยบายต่างๆ เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมความรู้ในเรื่องนี้ให้กับเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรจะได้ทราบว่าควรรับมือด้านกฎหมายอย่างไร

ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

1.งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่ตำบลท่าตะเียบ อำเภوتاตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา อาจจะไม่ครอบคลุมครั้งต่อไปควรทำที่ที่ได้รับผลกระทบที่อื่น เพื่อให้ได้ข้อแตกต่างอื่นๆระหว่างงานวิจัย

2.จากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงอยากให้มีการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อเปรียบเทียบข้อแตกต่างในพื้นที่เดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2560). กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับการบริหารทรัพยากรป่าไม้.

ชนิดดา ณัฐภูมิ. (2563). การจัดการองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ จังหวัดบุรีรัมย์.

สุรินทร์ วรลักษณ์. (2560). การเพิ่มจำนวนของช้างป่า, ไทยรัฐฉบับพิมพ์. (2560).[ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/868452>

ที่ทำการปกครองอำเภوتاตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา, “แผนพัฒนาอำเภوتاตะเียบ 4 ปี (2561 – 2564),” (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560). [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก <http://www.chachoengsao.go.th>

วิชัย เทียนน้อย,อำนาจ เจริญศิลป์,เกษม จันทร์แก้ว (ม.ป.ป.). ความหมายการอนุรักษ์ [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก <http://www.krajae.go.th.pdf>.

อติราช เกิดทอง. (2563). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการลดปัญหาช้างป่าบุกรุกทำลายพื้นที่เกษตร ตำบลทับช้าง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี, วารสารวิจัยรำไพพรรณี ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - เมษายน 2563 (33).

อาชว์ เตาลานนท์. (2554). ทฤษฎีการทำการเกษตร. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก

<http://modernagri.blogspot.com/2011/07/blog-post.html>.

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน. (2563). ป่ารอยต่อ 5 จังหวัด ภาคตะวันออกเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน. (2563). [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก https://www.dnp.go.th/wildlife_it/n_web/menu_map/page_ALN.php.